

naslovu, je pisatelj povzel še enkrat »bacil zgovornosti« in tako precej srečno obudil občutje lekarniško-zdravniškega ozračja, ki ga dihajo neizvirni dovtipi besed: agentitis, zlahtomanija in elektrokephale. Goriški Murnik ni globok, a je prijeten zabavnik in v tem oziru najboljši sotrudnik nekdanjega »Domačega prijatelja«. Humoreska »Zmota nad zmoto«, ki je v zbirki najboljša, vzbuja občutje, da bi mogel Feigel s treznim in načrtnim negovanjem svojega daru vzrasti še nad temperamentnost nadarjenega feljtonista. Predvsem bi se mogel izpopolniti v obliki, ki je še preveč slovensčina poprečne naobraženosti, narodnostno netipična in ki zlasti premalo karakterizira v govoru in dvogovoru. Besedni dovtip je sploh neznamen in satirično parodiranje ne presega Murnikovega. Kakor oblika, ni niti motivnost vsebine prvotnoizvirna, dasi priča o močni domišljiji v gotovem, sicer omejenem obzorju. Z obzorjem zna zrasti tudi vrednost Feiglovega slovstva.

Dr. I. P.

Kratka srbska gramatika in čitanka. Sestavil dr. Josip Mencej. V Ljubljani, 1920. Natisnila in založila Učiteljska tiskarna.

Gospod pisatelj je v kljub prvotnemu odporu upošteval v splošnem moje »pikolovstvo« in zato drugo izdajo njegove gramatike tistim, ki se hočejo hitro v glavnih obrisih seznaniti z ustrojem srbohrvatskega jezika, lahko mirne duše priporočim. Dobro je, da je uvedel v slovnico e-kavsko narečje, ki vedno bolj prodira, tudi slovnične napake iz prve izdaje je gospod pisatelj odstranil, pravopis je izveden dosledno fonetsko in slovnici pridružena čitanka je zanimivo sestavljena in se prijetno bere. Želel bi, da bi gospod pisatelj v tretji izdaji le upošteval moje opombe o ostankih duala in jih nekoliko pregledneje obdelal, lahko magari kar pri števnih. Nadalje je treba pri mehkih soglasnikih (n. pr. str. 18 pri voc. sing.) omeniti tudi »lj« in »nj«; sam »j« ne zadostuje, ker je tako »lj« kakor tudi »nj« enoten glas, kar Srbi v svoji azbuki tudi lepo izražajo z enotnim pismenim znamenjem Љ, oziroma Њ. »Tisuća« se piše z mehkim ć, zato naj se tisk. napaka na 24. strani v prihodnji izdaji izloči. Ker je v knjižici uvedeno e-kavsko narečje, naj bi se v tretji izdaji pri predlogih mesto »osim«, ki je v rabi predvsem v zapadnih krajih, uporabila na prvem mestu oblika »sem« (n. pr. sem toga), ki je med e-kavci skoro izključno v rabi. Na koncu naj še omenim, da je poglavje zaimkov v tej drugi izdaji daleko bolje obdelano nego v prvi. Po vsem tem knjigo še enkrat priporočam.

Ivan Mazovec.

Umetnost.

Kosta Strajnić: **Josip Plečnik.** Sa 82 reprodukcije. Vinjete na koricama i naslovnom listu crtao František Kysela. Klišeje pravili »Unie«, Jan Štenc, Husnik & Häusler. Štampala Pražská Akciová Tiskárna. Zagreb 1920. Izd. Čelap i Popovac.

Lepo izdana knjiga nam prinaša slike del Josipa Plečnika, Slovenca Ljubljancana, umetnika evropskega glasu, o čigar imenovanju za profesorja arhitekture na ljubljansko tehniko smo pred kratkim čitali. Vprašajte sebe in svoje znance, kaj veste o Plečniku,

pa si boste morali brzkone odgovoriti nekoliko osramočeni, da vam je znano k večjemu njegovo ime. Ne čudite se torej, da Strajnić vzklika na koncu svojega uvoda k ti publikaciji:

»Sto nam... koristi posedovati genialnoga Meštrovića i velikoga Plečnika, kada nismo u stanju, da shvatimo njihova dela?« O Meštroviću veste pač nekoliko več, videli ste mogoče tudi kako njegovo delo, če ne v originalu, vsaj v reprodukciji, a o Plečniku, Slovencu, umetniku, ki je tu postavljen v isto vrsto z Meštrovičem, ne veste nič. Žalostna nam majka! Pa saj pravi že prastari rek: Nemo propheta in patria!

Svoj tekst je Strajnić razdelil na tri dele. V prvem pod naslovom »o suvremenoj arhitekturi« nam nariše kratek pregled postanka in razvoja moderne arhitekture. Nova stremjenja so se pojavila sredi XIX. stoletja na Angleškem v boju zoper takrat moderni eklekticizem v arhitekturi in postavila zahtevo po času primerni, estetskim in praktičnim potrebam odgovarjajoči zidavi. Preko Belgije je to novo stremljenje prišlo na Nemško, kjer je koncem XIX. in začetkom XX. stoletja porodilo novo arhitekturo, katere zastopnik je bil v Avstriji Otto Wagner s svojo šolo. Vodilna misel nove arhitekture je ustvaritev novih umetniških oblik za nove stavbene materiale (železo, steklo in beton), ter na drugi strani z ozirom na materialno stanje, higieno in estetiko ustvaritev okusnih toda stvarnih, praktičnim potrebam odgovarjajočih prostorov, katerih arhitektura se ozira bolj na prijetno stanovanje kakor na zunanjo okrasitev. Poleg teh reformističnih idej, zadevajočih posamezne stavbe, so obrnili isto pozornost tudi celim skupinam, kakor nam jih predstavlja mesto, katero naj bi bilo urejeno po enotnem široko zasnovanem načrtu po istih načelih estetike, praktičnosti, udobnosti in higijene kakor posamezne stavbe, kajti moderna arhitektura nima skrbeti za telesno udobnost in blagostanje posameznih ljudi (kneza itd. v preteklosti), ampak odgovorno modernemu socialnemu čuvstvanju za blagostanje širokih mas.

Preko Wagnerja pelje pot modernega razvoja k Plečniku, o katerega življenju in delovanju govori Strajnić v II. poglavju.

Rojen je bil l. 1872. v Ljubljani. Gimnazija, kamor so ga poslali študirat, ni odgovarjala njegovim nagnjenjem, zato jo je zapustil in se učil pri očetu doma mizarstva. V 14. letu svoje starosti je prišel na Obrtno šolo v Gradec. Tu se je tudi prvič seznanil z arhitekturo. Iz Gradca je prišel kot arhitekturni risar za načrte za opremo notranjih prostorov na Dunaj. Pri neki priliki je na razstavi v »Künstlerhausu« videl Wagnerjeve načrte za novo berlinsko katedralo, ki so ga tako navdušili, da se je javil v Wagnerjevo arhitekturno šolo. Wagner ga je začel ceniti in mu pogosto prepuščal v izvršitev naročbe, ki jih je sam dobil. Prvič je na ta način javno nastopil kot ureditelj dekoracij jubilejne razstave v dunajski rotundi. Znan pa je postal o priliki razpisa konkurence za Gutenbergov spomenik. Njegov načrt je dobil prvo ceno, čeprav ga niso izvršili. Ko je dovršil arhitekturno šolo, je odšel na študijsko potovanje v Italijo in na Francosko, odkoder se je vrnil nazaj na Dunaj in še eno leto deloval v Wagnerjevi delavnici; nato pa je začel samostojno.